

Jord- och skogsbruksutskottet

Regeringens proposition till riksdagen om statsbudgeten för 2025

Till finansutskottet

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen om statsbudgeten för 2025 (RP 109/2024 rd): Ärendet har remitterats till jord- och skogsbruksutskottet för eventuellt utlåtande till finansutskottet. Tidsfrist: 28.10.2024.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- lagstiftningsråd Jyri Inha, finansministeriet
- lantbruksråd Esa Hiiva, jord- och skogsbruksministeriet
- förstråd Erno Järvinen, jord- och skogsbruksministeriet
- forskningsöverdirektör Antti Asikainen, Naturresursinstitutet
- ekonomidirektör Jutta Petäjä, Naturresursinstitutet
- överdirektör Matti Puolimatka, Livsmedelsverket
- överdirektör Marjatta Rahkio, Livsmedelsverket
- controller Margit Ranta, Livsmedelsverket
- direktör Ari Eini, Finlands skogscentral
- skogsvårdsdirektör Heikki Savolainen, Metsähallitus Metsätalous Oy
- skogsexpert Lea Jylhä, Centralförbundet för lant- och skogsbruksproducenter MTK
- jordbruksdirektör Johan Åberg, Centralförbundet för lant- och skogsbruksproducenter MTK
- verksamhetsledare Jonas Laxåback, Svenska Lantbruksproducenternas Centralförbund SLC r.f.
- centralförbundsordförande Mats Nylund, Svenska Lantbruksproducenternas Centralförbund SLC r.f.
- verkställande direktör Minna Mäenpää, Finlands Hippos rf.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- Livsmedelsmarknadsombudsmannens byrå
- Lantmäteriverket
- Finlands Jägarförbund
- Finlands viltcentral
- Centralförbundet för Fiskerihushållning

Utlåtande JsUU 19/2024 rd

- Renbeteslagsföreningen
- Livsmedelsindustriförbundet rf
- ProAgria Keskusten Liitto ry, Svenska Lantbrukssällskapens förbund rf
- Koneyrittäjät ry
- Förbundet för Ekologisk Odling rf
- Skogsindustrin rf
- Pro Vege ry
- Finlands Sågindustri rf
- Finlands 4H-förbund
- Finlands Yrkesfiskarförbund FYFF rf
- Suomen Hevosenomistajien Keskusliitto ry
- Natur-, miljö- och skogsvetareförbundet Loimu rf
- Finlands naturskyddsförbund rf
- Finlands Fritidsfiskares Centralorganisation rf
- Finlands Vattenförsörjningandelslag rf
- Finlands Vattenverksförening rf
- Suomenhevosliitto ry
- Finlands Byar rf
- Svenska lantbrukssällskapens förbund rf, Finlands Byar rf
- WWF Finland
- Business Finland Oy.

Inget yttrande av

- Mjölkföretagarna rf.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Allmänt

Enligt regeringsprogrammet för statsminister Petteri Orpos regering är målet att stoppa Finlands skuldsättningsutveckling. Det förutsätter att de offentliga finanserna stärks med sammanlagt nio miljarder euro över två valperioder. Av detta mål för att stärka de offentliga finanserna genomförs sex miljarder euro under innevarande valperiod. Målet på längre sikt är att balansera upp de offentliga finanserna och vända skuldkvoten i en sjunkande riktning till samma nivå som i resten av Norden. I budgetpropositionen för 2025 föreslås anslag på sammanlagt 2,6 miljarder euro för jord- och skogsbruksministeriets förvaltningsområde, vilket innebär en minskning med 33,6 miljoner euro jämfört med den ordinarie budgeten för 2024. Minskningen beror delvis på de ekonomiska anpassningsåtgärder som regeringen beslutat om. Anslagsminskningar som föranleds av anpassningsåtgärderna riktas till annan finansiering än finansieringen av jordbrukarstöden.

Utskottet konstaterar att i enlighet med regeringsprogrammet identifieras i budgetpropositionen för 2025 en ytterligare fördjupad kris inom jordbruket och krisens konsekvenser för den livsmedelsproduktion som försörjningsberedskapen grundar sig på. Inga nedskärningar görs i stödet till jordbrukarna. Samtidigt genomförs skrivningen i regeringsprogrammet, enligt vilken den finländska matens exportpotential måste utnyttjas bättre än för närvarande. I budgetpropositionen

Utlåtande JsUU 19/2024 rd

satsas det på att förbättra verksamhetsförutsättningarna för livsmedelsmarknaden. Anslagen för tillväxtåtgärder, förvaltning och forskning under jord- och skogsbruksministeriets huvudtitel ökar med 15,3 miljoner euro jämfört med budgeten för 2024. Enligt de yttranden som utskottet fått är det i huvudsak fråga om satsningar på att främja exporten, utveckla försörjningsberedskapen och mervärdet inom bioekonomin samt förnya infrastrukturen för husdjursproduktionen i Jockis. Liksom remissinstanserna anser utskottet att det är viktigt och välkommet att stöden för livsmedelsproduktionen undantas från anpassningsåtgärderna och att man satsar på tillväxtprogrammet för livsmedelssektorn.

Jordbruk och livsmedelsproduktion

Den långvariga lönsamhetskrisen inom sektorn, de ogynnsamma väderförhållandena och de stigande priserna på insatsvaror har fått jordbrukets lönsamhet att rasa. Effekterna av lönsamhetskrisen syns fortfarande i uppskjutna investeringar, färre generationsväxlingar och en allmän försämring av likviditeten. Jord- och skogsbruksutskottet betonar att jordbrukets lönsamhet fortfarande är mycket svag. Utvecklingen kan beskrivas med hjälp av olika nyckeltal för ekonomin. Enligt Pellervo ekonomiska forskningsinstitut sjunker företagarrinkomsten från jordbruket i år med omkring åtta procent jämfört med 2023. Också jämfört med medeltalet för de fem föregående åren är företagarrinkomsten nästan tio procent lägre. Samtidigt har den kraftiga inflationen under de senaste åren tårt på det verkliga värdet av företagarrinkomsten.

Enligt en prognos som Naturresursinstitutet publicerade i slutet av 2023 var gårdarnas genomsnittliga företagarrinkomst 20 500 euro 2023, medan den var cirka 30 800 euro 2022. Enligt prognosen är gårdarnas genomsnittliga företagarrinkomst 21 000 euro 2024. Enligt prognosen uppgår den totala avkastningen, som beskriver värdet av jordbruksproduktionen, till cirka 210 000 euro per företag 2024. Stödets andel av värdet är 28 procent. När alla produktionskostnader dras av från den totala avkastningen, visar företagarrinkomsten att jordbruksföretagen gör en förlust på cirka 23 400 euro. År 2023 var den totala avkastningen cirka 230 000 euro per företag. Företagarrinkomsten efter avdrag för produktionskostnaderna visade då enligt Naturresursinstitutets preliminära uppgifter att lantbruksföretagen skulle gå med förlust på omkring 25 500 euro. Lönsamhetsproblemen syns i statistiken över strukturutvecklingen inom jordbruks- och trädgårdsbranschen. År 2023 fanns det 42 271 gårdar i Finland, vilket innebar att antalet gårdar minskade med 1 269. Förändringen i jordbrukarnas åldersstruktur kommer att ytterligare påskynda utvecklingen. Statistiken för innevarande år publiceras i november. Utskottet pekar på hur allvarlig situationen är med tanke på den nationella livsmedelsförsörjningsberedskapen.

Utskottet menar att den här utvecklingen är avgörande för livsmedelsproduktionens framtid. I en rad utlåtanden har utskottet uttryckt oro över den minskade generationsväxlingen på jordbruksföretag och den stigande medelåldern bland jordbruksföretagarna (JsUU 7/2024 rd — SRR 2/2024 rd och JsUU 18/2024 rd — RP 88/2024 rd). Lönsamheten inom jordbruksproduktionen är ett absolut villkor för att jordbruket ska kunna fortsätta och för att generationsväxlingar ska kunna göras. Lönsamma gårdar som utvecklar sin verksamhet är ett livsvillkor för vår inhemska matproduktion. Utskottet anser att det bör finnas ett brett urval metoder för att stödja förutsättningarna för generationsväxlingar. Ett exempel är regeringens åtgärder för att lindra kravet på företagarrinkomster från jordbruket i fråga om startstödet till unga jordbrukare. Det lindrade kravet börjar gälla vid ingången av 2025. Dessutom anser utskottet att en permanent verksamhetsmodell för

Utlåtande JsUU 19/2024 rd

projektet Ta hand om bonden är ett utmärkt exempel på mångsidigt stöd för förutsättningarna för fortsatt jordbruk. Vid sidan av yrkesutbildningen inom den egna branschen behöver jordbruksföretagarna och de som tar över gårdar särskilt kompletterande utbildning och vuxenutbildning för företagande under allt mer krävande och komplexa omständigheter. Jordbruks- och livsmedelsproduktionen behöver mångsidigt utbildade företagare och kunnig arbetskraft. Utskottet återkommer nedan till detta.

Utskottet lyfter fram en utveckling som försämrar jordbrukarnas situation och som delvis hänförs till att värdet på gårdsfastigheterna sjunker som ett led i prisutvecklingen i områden utanför tillväxtcentrumen. Gårdens likviditet och investeringsförmåga försvagas för sin del av bankernas skärpta kreditpraxis, kraven på säkerheter samt kraven på ansvarsfull och hållbar finansiering. Mot denna bakgrund anser utskottet att statens åtgärder för att uppmuntra gårdarna att investera blir allt viktigare. Med beaktande av den negativa utvecklingen av företagarinkomsten från jordbruket kan det ses som en möjlighet att ändra kravet på företagarinkomst i fråga om investeringsstödet så att det blir mer flexibelt på så sätt att också inkomster från binärningar beaktas som företagarinkomst från jordbruket.

Den inhemska livsmedelsproduktionens hållbarhet och konkurrenskraft går hand i hand, står det i regeringsprogrammet. Den totala hållbarheten i jordbruksproduktionen och odlingskicket finns enligt utskottet också bland de viktigaste konkurrensfaktorerna. Det är omöjligt att utveckla företagsverksamhet som befinner sig i kris, eftersom företagaren använder sina ekonomiska och psykiska resurser för att klara av sitt dagliga liv. Företagsverksamheten måste alltså stå på en stadig grund för att man ska kunna satsa på investeringar och utvecklingsåtgärder som överskrider kraven i lagstiftningen. Både produktionsmässiga och icke-produktionsmässiga investeringar på gårdarna påverkas av den ovannämnda negativa spiralen som beror på bankernas skärpta kreditvillkor. Denna negativa spiral är svår att stoppa med nuvarande stödpolitiska instrument. Utskottet anser att grunden för den inhemska livsmedelsproduktionen i väsentlig grad kan säkras genom att man avstår från att ställa nya kostnadskrävande krav på jordbruksproduktionen. Dessutom förbättras gårdarnas verksamhetsmöjligheter på lång sikt om jordbruksstöden betalas smidigt och i rätt tid. Det är ytterst viktigt att Livsmedelsverket får tillräckliga resurser för att genomföra de reformer som den pågående CAP-perioden medför. En tillförlitlig och fungerande stödförvaltning tryggar gårdarnas anpassning till varierande ekonomiska konjunkturer.

Utskottet ser det som viktigt att det vidtas effektiva åtgärder både på kort och på lång sikt för att förbättra jordbrukets lönsamhet och lösa den så kallade kassakrisen. Genom långsiktiga stödåtgärder och en konsekvent, förutsägbar jordbrukspolitik skapas för jordbruksföretagarna och dem som tar över gårdar framtidsutsikter och möjligheter att utveckla gården. Som utskottet har konstaterat i sina tidigare utlåtanden (JsUU 11/2023 rd — RP 41/2023 rd och JsUU 25/2022 rd — RP 154/2022 rd) kan lösningen på jordbrukets lönsamhetsproblem dock inte enbart grunda sig på den offentliga förvaltningens stödåtgärder. En lösning måste hittas på marknaden och en nyckelfaktor här är en bättre fungerande livsmedelsmarknad. De senaste åren har visat att produktionskostnaderna inom jordbruket stiger snabbare än producentpriserna och att producentpriserna inte reagerar på förändringar. Utskottet lägger vikt vid den andra etappen i översynen av livsmedelsmarknadslagen och utvecklingen av konkurrenslagstiftningen för att marknaden ska börja fungera bättre i livsmedelskedjan. Hit hör också att säkerställa tillräckliga befogenheter och resurser för livsmedelsmarknadsombudsmannens byrå.

Utlåtande JsUU 19/2024 rd

I de yttranden som utskottet fått har satsningarna på att främja livsmedellexporten och den internationella konkurrenskraften lyfts fram. Potentialen hos den finländska rena maten utnyttjas genom ett nytt tillväxtprogram som ska öka livsmedellexporten, står det i regeringsprogrammet. Anslagen för att främja bioekonomin anses vara betydelsefulla, framför allt för att genomföra åtgärderna i tillväxtprogrammet för livsmedelssektorn. I yttrandena har det dessutom framförts att livsmedellexporten behöver tilläggsatsningar uttryckligen på mervärdesprodukter. Å andra sidan uttrycks oro över hur den pågående omstruktureringen av exportfrämjandet och internationaliseringstjänsterna påverkar utnyttjandet av tilläggsanslagen för forsknings- och utvecklingsverksamhet. Utskottet konstaterar att det tar tid att reformera hela systemet för exportfrämjande. Utskottet välkomnar den tilläggsanslag som reserverats för främjande av bioekonomin.

Slutligen fäster utskottet uppmärksamhet vid det sparbetning på 8,5 miljoner euro som riktats till finansieringen av främjandet av hästhållningen. I yttrandena till utskottet har åtgärden ansetts problematisk med tanke på landsbygdsutvecklingen och regeringsprogrammets mål att främja småföretagande och i synnerhet att trygga den finska hästens ställning. Utskottet ser det som angeläget att tillsammans med branschen söka lösningar för att lindra konsekvenserna av anslags-sänkningen.

Skogsbruket

Enligt regeringsprogrammet ska man se till att verksamhetsmiljön inom skogsbranschen är konkurrenskraftig och sporrar skogsägarna, och användningen av skogarna ska inte begränsas. Den nationella skogsstrategin 2035 genomförs i enlighet med statsrådets principbeslut från december 2023 bland annat med hjälp av de regionala skogsprogram som är under beredning. Jord- och skogsbruksutskottet konstaterar att skogsstrategin genomförs i en krävande ekonomisk situation. Utskottet ser det som angeläget att vi också i denna situation satsar långsiktigt på att utveckla skogsbruket och skogssektorn i enlighet med riktlinjerna i skogsstrategin. Satsningar på skogssektorns verksamhetsbetingelser har positiva effekter på ekonomin och sysselsättningen.

I budgetpropositionen för 2025 anvisas 35,8 miljoner euro för att trygga en hållbar virkesproduktion och 11 miljoner euro för att främja värden av skogsnaturen. Efterfrågan på stödanslaget för en hållbar virkesproduktion har varit på en god nivå 2024. Anslaget används till betalning av stöd som beviljas med stöd av den temporära lagen om finansiering av hållbart skogsbruk, som var i kraft till utgången av 2023, och lagen om ett temporärt incitamentsystem för skogsbruket, som trädde i kraft vid ingången av 2024. Stödmedlen väntas ta slut i år. Det innebär att stödmedlen för en del av projekten kommer att betalas ut 2025. Utskottet ansåg i sitt utlåtande om budgetpropositionen för 2024 (JsUU 11/2023 rd — RP 41/2023 rd) att det är viktigt att organisationerna och skogsägarna inom skogsbranschen aktiveras i användningen av det nya incitamentsystemet. Ur denna synvinkel kan det ses som positivt att stödmedlen använts i så stor omfattning.

För en hållbar virkesproduktion föreslås 2,6 miljoner euro mindre för nästa år än 2024. I samband med budgetpropositionen har det lämnats en proposition enligt vilken incitamentssystemet i fortsättningen inte längre ska omfatta stöd för nya skogsvägar eller möjlighet att bygga nya vägar i samband med projekt för grundlig förbättring av enskilda vägar. Utskottet ser det som viktigt att åtgärder som förbättrar skogens tillväxt och hälsa främjas i enlighet med regeringsprogrammet och att insatserna för gallring i rätt tid och i rätt proportion stärks genom att även eftersläpande

Utlåtande JsUU 19/2024 rd

plantskogsvård och förstagallring blir utförd. I enlighet med regeringsprogrammet stärker regeringen skogstillväxten och kolsänkorna också genom att man inom ramen för Metso-finansieringen inleder vård- och gödslingskampanjer som gäller eftersatt skogsvård och inför en ersättning för kolrika objekt.

För främjande av vården av skogsnaturen anvisas det i budgetpropositionen för 2025 lika stora statliga medel som 2024. Med anslaget finansieras miljöstödsavtal, vård av skogsnaturen och hyggesbränning, och programmen Metso och Helmi genomförs. Det främsta målet för Helmi-programmet är att stärka den finska naturens mångfald och förbättra livsmiljöns tillstånd bland annat genom att man skyddar och restaurerar myrar, restaurerar och vårdar fågelvatten, vårdbiotoper och skogsmiljöer samt restaurerar naturen kring små vattendrag och stränder. Som ett led i genomförandet av Helmi-programmet har det anvisats tilläggsfinansiering i form av projektfinansiering för fångst av skadliga små rovdjur samt för restaurering och vård av fisk- och livsmiljöer. Utskottet anser det viktigt att Metso- och Helmi-programmen fortsätter och utvecklas i enlighet med regeringsprogrammet.

I anslutning till Forststyrelsens avverkningsmål konstateras det i regeringsprogrammet att hållbara avverkningsmöjligheter ska utnyttjas optimalt. Jord- och skogsbruksministeriet har preliminärt uppställt ett resultatmål för Forststyrelsens affärsverksamhet: 135,3 miljoner euro 2025. Målet motsvarar en avkastning på 5,4 procent på det kapital som investerats i Forststyrelsens affärsverksamhet. Det högre resultatmålet innebär ingen höjning av avverkningsmålen i Forststyrelsens naturresursplaner, understryker utskottet. Statsrådet fattar beslut om det belopp som ska inräknas i samband med fastställandet av bokslutet för 2025.

Jord- och skogsbruksutskottet konstaterar att det i regeringsprogrammets hållbara och förutsägbara skogspolitik också ingår riktlinjer för skattepolitiken, det vill säga i bilaga C till regeringsprogrammet. Enligt bilagan höjs skogsavdraget med 15 procentenheter, alltså från 60 procent till 75 procent av skogens anskaffningspris. Enligt regeringens lagstiftningsplan, som fastställdes i september 2024, ska regeringens proposition med förslag till lag om ändring av 55 § i inkomstskattelagen lämnas till riksdagen under vårsessionen 2025. Enligt uppgift från finansministeriet är avsikten att beredningen av en proposition om skogsavdrag ska inledas så snart det är möjligt. Utskottet ser det som viktigt att beredningen av propositionen inleds i tillräckligt god tid för att propositionen ska kunna överlämnas till riksdagen i enlighet med lagstiftningsplanen under vårsessionen 2025.

Utskottet lyfter fram att EU under de senaste åren har antagit flera rättsakter som påverkar skogsbruket och användningen av skogarna i Finland och vars genomförande inleds de närmaste åren. Enligt kommissionens förslag ska den tidpunkt då avskogningsförordningen börjar tillämpas skjutas upp huvudsakligen med ett år, det vill säga till den 30 december 2025. Livsmedelsverket har i fråga om förordningen utsetts till nationell behörig myndighet i december 2023, men avsikten är att det slutliga beslutet om den behöriga myndigheten ska fattas i den nationella lag som utfärdas för genomförandet av förordningen. Tillämpningen av förordningen är fortfarande förenad med en rad oklarheter. Aktörerna i branschen behöver därför råd och stöd från myndigheterna i frågorna kring genomförandet av förordningen.

Utlåtande JsUU 19/2024 rd

En annan EU-rättsakt som i stor utsträckning påverkar skogarna, dvs. EU:s restaureringsförordning, trädde i kraft den 18 augusti 2024. Utarbetandet av den nationella restaureringsplan som förordningen förutsätter håller på att inledas, och planen ska bli klar inom två år. I nuläget är beskedet att det inte kommer att finnas separat EU-finansiering för genomförandet av restaureringen. När det gäller jord- och skogsbruksministeriets förvaltningsområde har det uppskattats att finansieringsbehovet för utredningar och konsekvensbedömningar i anslutning till upprättandet av restaureringsplanen är minst 1,6 miljoner euro. Jord- och skogsbruksutskottet menar att det är angeläget att man i bedömningarna grundligt utreder restaureringsförordningens ekologiska, sociala, ekonomiska och regionala konsekvenser i god tid innan beslut om restaureringsåtgärder fattas. Utskottet betonar att regeringsprogrammet särskilt lyfter fram respekten för och stärkandet av skogsägarnas egendomsskydd. Också restaureringsåtgärdernas konsekvenser för egendomsskyddet och näringsfriheten enligt grundlagen bör utredas noggrant.

Fiske och vård av fiskbestånden

I budgetpropositionen för 2025 beräknas det anslag som inflyter av fiskevårdsavgifterna uppgå till 9,9 miljoner euro i enlighet med lagen om fiske utifrån utfallet 2023. Användningen av de medel som inflyter av fiskevårdsavgifterna regleras i 9 kap. i lagen om fiske och i statsbudgeten. I praktiken fattas beslutet om fördelning av medel för olika ändamål årligen vid statsrådets finansutskotts sammanträde. Medlen används bland annat för ersättningar till ägarna av vattenområden, hållbart nyttjande och hållbar vård av fiskevattnen, rådgivningstjänster inom fiskerisektorn, fiskeriområdenas verksamhet och för att täcka kostnaderna för insamlandet av avgiften.

Genom den ändring av den åldersbaserade befrielsen från fiskevårdsavgift som genomfördes i enlighet med regeringsprogrammet strävade man särskilt efter att trygga vården och utplanteringen av fiskbestånden (se JsUB 4/2023 rd — RP 49/2023 rd). I regeringsprogrammet betonas dessutom att levnadsförhållandena för vandringsfisk ska förbättras bland annat genom restaurering av strömmande vatten. Jord- och skogsbruksutskottet anser det vara viktigt att dessa riktlinjer i regeringsprogrammet beaktas när beslut fattas om användningen av de medel som inflyter av fiskevårdsavgifterna. Utskottet betonar att vattenområdenas ägare med hjälp av de ersättningar som betalas till dem också sörjer för vården och utplanteringen av fiskbestånden i enlighet med regeringsprogrammet.

Avslutningsvis

Som en fråga utanför jord- och skogsbruksutskottets fackområde vill utskottet slutligen lyfta fram satsningarna på yrkes- och högskoleutbildning, som har stor betydelse också för jord- och skogsbrukssektorns framtid. Enligt arbets- och näringsministeriets utredningar (TEM-analyysejä 119/2024) har problemen med tillgången på arbetskraft under den senaste tiden blivit vanligare endast inom jord- och skogsbruket och inom de offentliga tjänsterna. Tillgången på kompetent arbetskraft är ett centralt tillväxthinder för företag inom livsmedelsbranschen och försvårar för sin del bland annat hanteringen av eftersläpningar i vården av ungskogarna. Enligt regeringsprogrammet ska landsbygdsföretagande bli mer attraktivt och utbildningen och forskningen inom naturbruk och livsmedelssektorn utvecklas så att de motsvarar de förändrade kraven i omvärlden. Utskottet betonar att det i utbildningen inom naturresursbranschen är viktigt att se till att baskompetensen bibehålls dels inom primärproduktionen, som är viktig med tanke på försörjningsbered-

Utlåtande JsUU 19/2024 rd

skapen och livsmedelsförsörjningen, dels inom skogsvården, som är viktig för samhällsekonomin. De som arbetar inom jord- och skogsbruket bör dessutom erbjudas tillräckliga möjligheter till vidareutbildning.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Jord- och skogsbruksutskottet föreslår

att finansutskottet beaktar det som sägs ovan.

Helsingfors 25.10.2024

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Jenna Simula saf
vice ordförande Anne Kalmari cent
medlem Markku Eestilä saml (delvis)
medlem Ritva Elomaa saf
medlem Veronika Honkasalo vänst
medlem Janne Jukkola saml
medlem Antti Kangas saf
medlem Teemu Kinnari saml
medlem Milla Lahdenperä saml
medlem Helena Marttila sd
medlem Anders Norrback sv
medlem Piritta Rantanen sd
medlem Timo Suhonen sd
medlem Eerikki Viljanen cent
medlem Peter Östman kd.

Sekreterare var

utskottsråd Susanna Paakkola
utskottsråd Tuire Taina.

Utlåtande JsUU 19/2024 rd Avvikande mening 1

Avvikande mening 1

Motivering

Jordbrukets lönsamhet, innovativiteten och livsmedelssystemets hållbarhet

Jordbrukets lönsamhet har länge varit svag och Rysslands anfallskrig mot Ukraina har orsakat instabilitet på insatsmarknaden samtidigt som producentpriserna inte har kunnat höjas i samma takt som produktionskostnaderna har stigit.

I budgetpropositionen konstateras det att de utmaningar som energiomställningen och klimatförändringen medför samt de knappa globala resurserna direkt påverkar hållbarheten i Finlands livsmedelssystem. Regeringens satsningar på att förbättra jordbrukets lönsamhet, rikta stöden mer rättvist och förbättra livsmedelssystemets hållbarhet är dock obetydliga. Regeringen arbetar inte med att utveckla lagstiftningen eller omfördela anslagen. Det är framför allt de finländska producenterna som får lida av den här passiviteten. Det är fråga om framtiden för den finländska matproduktionen och om hållbarheten i vårt livsmedelssystem.

SDP anser att det är viktigt att livsmedelsproduktionen fortfarande är och förblir kärnan i jordbrukspolitiken, men att detta också bör synas bättre i allokeringen av jordbruksstöden.

SDP vill närmare utreda stödpolitiken för passiva gårdar och genuint rikta stöden till gårdar med inkomster från matproduktion. I en situation där statsfinanserna anpassas inom varje sektor och statskassan sinar kan det inte vara så att 86 miljoner euro i stöd per år betalas till gårdar som inte har inkomster från jordbruk.

Enligt en sakkunnigbedömning till utskottet hade 13 100 gårdar inga försäljningsinkomster från jordbruk 2020. Ändå hade cirka 10 000 av dem tagit emot statligt eller annat stöd till ett belopp av sammanlagt cirka 86 miljoner euro, dvs. 4,9 procent av totalbeloppet av jordbruksstöden. Det finns anledning att fråga sig om detta är en rättvis stödpolitik.

Regeringen bör fortsätta att reformera det inhemska jordbruket genom ett brett urval av metoder, framför allt genom att nyttja växtförädling och potential för ny genteknik. Dessutom behövs det reformer för att förbättra vattenhanteringen i marken, gå vidare med digitaliseringen och utveckla produktionsdjurens välbefinnande. Det är viktigt med FoUI-verksamhet och utveckling av ny livsmedelsproduktionsteknik som en del av hela livsmedelssystemet. Lösningarna inom den cirkulära ekonomin måste i stor utsträckning tas med bland annat inom branschen för återvinning av näringsämnen också samtidigt som försörjningsberedskapen förbättras. Det väsentliga är att livsmedelsproduktionens marknadsorientering, förädlingsvärdet och stödpolitiken samtidigt utvecklas. Inom exporten behövs en tydlig satsning på mervärdesprodukter samtidigt som jordbruksstöden utvecklas så att de tydligare blir resultatbaserade. Då blir det möjligt att effektivisera produktionen på ett lönsamt sätt (t.ex. genom att ta ur bruk odlingsmarker med låg avkastning), vidta effektiva klimatåtgärder och förebygga avskogning i Finland. Även om reformen av stöden är en del av en större helhet och till många delar avgörs på EU-nivå, kan kostnadseffektiviteten i stöden ökas också genom inhemska lösningar.

Utlåtande JsUU 19/2024 rd Avvikande mening 1

Det är viktigt att öka livsmedelsexporten och detta ingår också i förslagen från förra valperiodens parlamentariska Maka-arbetsgrupp. En av de få tillskotten i regeringens budget vid vårens ramförhandlingar gällde just livsmedelsexporten. Det anslag på 10 miljoner euro som reserverats för tillväxtprogrammet för matbranschen är viktigt, men anslaget bör fördelas noggrant nu när budgeterna skärps. Finansieringen måste leda till genomslagskraftiga åtgärder som hållbart och långsiktigt ökar livsmedelsexporten. Att påskynda genomförandet av åtgärder som syftar till att öka livsmedelsexportens värde är då en prioritet.

Jordbrukarna behöver stöd när ansvarskraven stiger

Särskilt små och medelstora gårdar har svårigheter att lämna in rapporterings- och ansvarsinformation, som nu krävs i allt större utsträckning. Jordbrukarna behöver stöd och redovisnings- och rådgivningstjänster för att kunna lämna in de uppgifter som krävs, till exempel för att få banklån. I budgeten skärs finansieringen av rådgivningstjänsterna ner. Anslagsnivån för jordbruksrådgivningstjänster och vissa andra utvecklingsprojekt föreslås bli 4,076 miljoner euro, vilket är 1,15 miljoner euro mindre än 2024.

Återvinning av näringsämnen

Effektiv återvinning av näringsämnen kan täcka 90 procent av behovet av ökande fosforgödsling. Satsningarna på återvinning av näringsämnen kan vara en betydande försörjningsberedskapsåtgärd som också kan främja produktionen av biogas från jordbrukets sidoströmmar. I budgetpropositionen är det beklagligt att genomförandet och främjandet av vattenvården och återvinningen av näringsämnen nästan helt har förbisetts inom JSM:s förvaltningsområde. Åtgärdspaketet för återvinning av näringsämnen bör stärkas.

Stöd för byverksamhet och 4H-verksamhet skapar livskraft för landsbygden

Byverksamhet i Finland rf har under de senaste åren som paraplyorganisation för byverksamhet och lokal utveckling lyckats stödja invånarna så att de får sin röst hörd, samt lokal verksamhet och aktivitet på landsbygden. Organisationen arbetar för landsbygdens livskraft, en trygg boendemiljö och invånarnas välfärd. Byverksamhet i Finland rf och 19 byaföreningar på landskapsnivå stärker med hjälp av statsbidrag den övergripande säkerheten, talkokulturen och de lokala samhällenas välfärd i hela Finland. Med relativt litet stöd har föreningen skapat verkningsfull verksamhet runt om i landet. Statsbidraget för byverksamhet minskas i budgetpropositionen från 1,4 miljoner euro till 1,1 miljoner år 2025.

4H-verksamheten erbjuder miljö- och företagarlostran för unga. 4H-organisationen har en viktig uppgift att göra det möjligt för barn och unga att växa upp till vuxna som har förmåga och vilja att tjäna sitt uppehälle genom eget arbete, antingen som anställda hos någon arbetsgivare eller som självständiga företagare. Organisationens ungdomsverksamhet förebygger utslagning, ger möjligheter till fritidsaktiviteter också på landsbygden, främjar de ungas arbetslivsfärdigheter och företagande samt sysselsätter årligen tusentals unga. Statsunderstödet för 4H-verksamhet (moment 30.10.55) sjunker med 0,15 miljoner euro, vilket beror på att tillägget av engångsnatur slopas.

Utlåtande JsUU 19/2024 rd Avvikande mening 1

Hästbranschen

I budgeten ingår ett anslag på cirka 30,7 miljoner euro för främjande av hästhushållningen. Det är 8,5 miljoner euro mindre än tidigare (ca 22 %). Det är en kännbar nedskärning för branschen. Hästbranschen genomgick en stor förändring 2017, då penningspelandet centraliserades till ett helt statsägt vadhallningsbolag, som i egenskap av enda aktör fick tillstånd att bedriva vadhallning i Finland. Rätten att anordna penningspel framtogs då hästbranschen. För att säkerställa hästsportverksamheten togs det i lotterilagen in en bestämmelse enligt vilken 4 procent av Veikkaus avkastning ska användas för att främja hästsport och hästuppfödning (samarförståndsavtal). Utan tillräckligt stöd kan hästbranschen inte göra de investeringar som behövs eller ens täcka sina omkostnader. Penningspelandet inom hästsektorn bör reformeras på ett hållbart sätt och i samförstånd med branschen. Ett alternativ är att ett licenssystem införs för totospel i stället för monopolsystemet. På så sätt frikopplas travsporten och travbanorna från det nuvarande statliga stödsystemet och kan självständigt förhandla om anordnande av totospel med licensinnehavarna. I sakkunnigyttrandena om regeringens penningspelsprojekt framhålls det att travbanornas möjligheter att skaffa utomstående reklam- och sponsorfinansiering, utveckla travsporten och bredda sin verksamhet samtidigt förbättras.

Fortsatt nationell hantering av vattenförsörjningen

Vattenförsörjningen är en av de sektorer som är viktigast och mest sårbara med tanke på försörjningsberedskapen. Utan vatten finns det inget liv och det är den mest kritiska infrastrukturen i vårt samhälle. Till följd av detta är det av största vikt att en säker vattenförsörjning och cybersäkerhet främjas och att tillräckliga resurser avsätts för detta. Lagstiftningen om vattentjänster håller på att revideras. Vi måste stifta en lag som fullföljer riksdagens uttalade vilja att fortsatt låta den offentliga sektorn ha hand om infrastrukturen för vattenförsörjningen och som sätter totalt stopp för möjligheterna att privatisera infrastrukturen.

Pälsdjursuppfödning och djurskydd

Pälsdjursuppfödningen är i dagens värld en oetisk näring som orsakar lidande och som bör förbjudas i Finland och EU-länderna under en tillräcklig övergångsperiod. Regeringen bör bereda en lag om förbud mot branschen och en socialt hållbar övergång för pälsfarmarna så att de kan utbildas till ett nytt yrke. På lång sikt medför ett förbud mot pälsdjursuppfödning betydande besparingar för statsfinanserna när till exempel ersättningar enligt lagen om djursjukdomar inte längre behöver betalas ut. Exempelvis 2024 beräknas Livsmedelsverket betala sammanlagt 50,7 miljoner euro i ersättningar för pälsdjur som avlivats av en myndighet.

Regeringen har inte för avsikt att förlänga tjänsten som djurskyddsombudsman, som ursprungligen inrättades för viss tid. Tjänsten drogs in i slutet av 2023. Den inrättades 2011 på initiativ av SDP för att samordna den riksomfattande djurskyddspolitikerna. Det var avbrott bland annat under statsminister Sipiläs period, men i regeringsprogrammet för Antti Rinnes regering ingick riktlinjer för en fortsättning. En visstidstjänst eller en tjänst som avbryts varje valperiod främjar inte kontinuiteten i arbetet.

Utlåtande JsUU 19/2024 rd Avvikande mening 1

Under förra regeringsperioden slutfördes den länge beredda lagen om djurvålfärd. Trots det finns det fortfarande mycket att se över, samordna och förbättra i djurskyddet och djurvålfärden. Till exempel många artspecifika förordningar väntar fortfarande på att ses över. Tjänsten som djurskyddsombudsman bör permanentas och titeln ändras till djurskyddsombud.

Skyddet av vandringsfisk

Anslagen för stödjande av vattenhushållnings- och fiskeriprojekt (reservationsanslag 3 år) under moment 30.40.31 är något under en miljon euro mindre än 2024. De finansiella resurserna för det viktiga och genomslagskraftiga programmet Nousu är alltför små. Nästan alla vandringsfiskarter i Finland är hotade eller nära hotade. Med sina krav på självfinansieringsandel är programmet Nousu, som ska förbättra fiskarternas tillstånd, också ett bra exempel på hur privat finansiering kan nyttjas för naturvård. Med hjälp av programmet har privat finansiering kanaliserats för att riva vandringshinder, eftersom den självfinansieringsandel som behövs för projekten är 50 procent. Den privata finansieringens betydelse för vattenskyddet kommer att framhävas i framtiden och det är viktigt att denna unika goda utveckling inte avbryts genom att den offentliga finansieringen minskas. Finansieringen av programmet bör stärkas.

Livsmedelsverkets omkostnader; förordningen om avskogning och tjänsten som livsmedelsmarknadsombudsman

Det är viktigt att Livsmedelsverkets verksamhetsförutsättningar i fråga om verkställigheten av förordningen om avskogning inte skärs ner. Det är fråga om en ny, antagen förordning som i stor utsträckning är förpliktande för företagen. Förordningen är otydlig och därför behövs det Livsmedelsverkets kompetens och stöd i frågor som gäller genomförandet av den.

Under Livsmedelsverkets moment finansieras också tjänsten och omkostnaderna för livsmedelsmarknadsombudsmannen. Anslaget har inte ändrats på många år, trots att ombudsmannens lagstadgade uppgifter har ökat. För närvarande behandlas en lag om utvidgning av livsmedelsmarknadsombudsmannens verksamhet. Det är viktigt att resurserna ökar i takt med de lagstadgade uppgifterna.

Resurser och mål för vården av skogsnaturen

Vi beklagar att jord- och skogsbruksministeriet har sänkt Skogscentralens preliminära resultatmål för bevarandet av skogarnas biologiska mångfald jämfört med året innan. Enligt målet ska den biologiska mångfalden tryggas med hjälp av miljöstöd, projekt för vård av skogsnaturens livsmiljöer, markägarprojekt och hyggesbränning på en areal på cirka 3 600 hektar. I budgetpropositionen för 2024 var målet ungefär 4 700 hektar.

Vård av skogsnaturen (30.40.45) För främjande av vården av skogsnaturen anvisas i budgeten nu samma belopp, 11,027 miljoner euro, som 2024. För 2023 var summan 17,5 miljoner euro. Främjandet av mångfalden är för närvarande en av de viktigaste utmaningarna för skogsbruket. Trycket på användningen av skogarna blir allt hårdare och skogarnas mångfald måste stärkas. Den natur- och miljövård som sker i samband med och vid sidan av skötseln av ekonomiskogarna bör utökas. Industrins virkesförbrukning kan antas öka under de närmaste åren i och med den ekono-

Utlåtande JsUU 19/2024 rd
Avvikande mening 1

miska återhämtningen. Den ökande användningen av trä skapar ekonomisk välfärd i Finland. Samtidigt ökar naturligtvis risken för att mångfalden försämras när virkesvolymerna blir större. Vi behöver aktiva åtgärder för att trygga skogarnas mångfald.

Regeringen försvårar tillgången på arbetskraft inom skogsbranschen

Regeringens beslut att lägga ner alterneringsledigheten, slopa vuxenutbildningsstödet, skära i yrkesutbildningen och planera ändringar i grunderna för finansiering av grundexamina och yrkesexamina inom yrkesutbildningen gör det svårare för dem som vill byta yrke att utbilda sig inom naturbruk. Dessa beslut har en betydande inverkan på tillgången på arbetskraft inom skogsbranschen. Genom den fortlöpande ansökan som används i yrkesskolorna har de som vill byta yrke fått allt större betydelse till exempel för att det ska kunna utbildas maskinförare inom skogsmaskinsbranschen. Detta är en viktig kanal för branschen att få välmotiverad arbetskraft på ett kostnadseffektivt sätt. På grund av de försämrade anslagen kommer denna kanal för utbildning av nya arbetstagare i branschen att hamna i svårigheter. Detta innebär att arbetskraftsproblemet förvärras i de små och medelstora skogsbruksföretagen.

Avvikande mening

Vi föreslår

att finansutskottet beaktar det som sägs ovan.

Helsingfors 25.10.2024

Piritta Rantanen sd
Helena Marttila sd
Timo Suhonen sd

Utlåtande JsUU 19/2024 rd Avvikande mening 2

Avvikande mening 2

Motivering

Jordbruket

Trots löftena har jordbruksinkomsten och lönsamheten inom jordbruket inte vänt uppåt under Orpos regering. Lönsamheten är fortfarande svag för största delen av gårdarna, och regeringens åtgärder skapar inga bättre utsikter. I budgetpropositionen saknas de behövliga åtgärderna för att stärka jordbrukets lönsamhet. Konkreta förslag som minskar kostnaderna för jordbruket, såsom att slopa fastighetsskatten på produktionsbyggnader, lyser fortfarande med sin frånvaro.

Den svaga lönsamhetsutvecklingen syns i en alarmerande nedgång i antalet generationsväxlingar. För att trygga kontinuiteten i den inhemska matproduktionen vill vi främja generationsväxlingar genom att lägga till de vid beskattningen beaktade biinkomsterna från jordbruket i beräkningen av företagariinkomsten för unga jordbrukare och genom att utvidga räntestödslånen och statsborgen också till gårdar i aktiebolagsform.

Budgetpropositionen erbjuder ingen lösning på jordbruksförvaltningens långvariga problem. Livsmedelsverket har meddelat att personal sägs upp och att verket inte kommer att kunna tillhandahålla alla tjänster som tidigare. Vi kräver att kärnuppgifterna, såsom utbetalningarna av stöd, trots det kan utföras i tid. Utöver de försämrade personalresurserna pekar vi på behovet att reformera de datasystem som används inom jordbruksförvaltningen. Regeringen och den ansvariga ministern bör i fortsättningen säkerställa att de program som används för ansökan om, övervakning av och utbetalning av stöd fungerar. Det är fråga om att tillgodose jordbrukarnas rättsskydd. Till exempel kostnaderna för att Hyrrä-systemet inte fungerar, vilket är obegripligt, måste ersättas fullt ut till exempel till jordbrukare som gjort en generationsväxling. Det är jord- och skogsbruksministern som svarar för att ministeriet, Livsmedelsverket och hela jordbruksförvaltningen fungerar.

Centern efterlyser en rättvis livsmedelsmarknad genom strukturella reformer. Kärnan i jordbrukets lönsamhet är att korrigera obalanser i den inhemska livsmedelskedjan. Utöver att det andra paketet för översyn av livsmedelsmarknadslagen påskyndas kräver vi också att konkurrens- och upphandlingslagarna revideras. Livsmedelsmarknadsombudsmannens befogenheter utvidgas, men samtidigt bör vi se till att den byrå som leds av ombudsmannen har tillräckliga resurser för tillsynsarbetet. Vi är beredda att anvisa mer finansiella resurser för detta.

Tillväxtmålen för ekologisk produktion håller på att urvattnas, branschen är i kris och produktionen minskar. Den bristande logiken och orättvisorna i stödet för ekologisk produktion bör korrigeras utan dröjsmål. Den offentliga upphandlingen ska bidra till att både närproducerad mat och ekologisk mat kan hävda sig. Vi lyfter särskilt fram den ökade byråkratin inom ekologisk produktion och de betydande höjningarna av kontrollavgifterna. Regeringen bör som ett led i den avreglering som skrivits in i regeringsprogrammet också granska en betydande minskning av byråkratin inom jordbruket.

Utlåtande JsUU 19/2024 rd Avvikande mening 2

I regeringsprogrammet finns ett mål att öka biogasproduktionen i Finland. Trots detta har regeringen minskat finansieringen av biogasprojekt och genom sina beslut endast ökat byråkratin inom biogasproduktionen, till exempel genom ett krav på dyr kontrollskyldighet. Regeringens proposition om att sänka tillägsskyldigheten inom distributionsskyldigheten ökar osäkerheten inom biogasproduktionen. Investeringsmiljön ser för närvarande inte attraktiv ut. En politik som strider mot löftena är skadlig såväl med tanke på utvecklingen av marknaden för hållbara bränslen som med tanke på försörjningsberedskapen. Vi har efterlyst en samlad bedömning av biogasproduktionen och användningen av biogas. Det förutsätter samarbete mellan olika ministerier (JSM, ANM, MM, KM, FM).

Ökad livsmedellexport

Centern föreslår att man under ledning av jord- och skogsbruksministeriet stärker rollen och ansvaret för livsmedelsexporten, särskilt för att aktörerna inom livsmedelsbranschen ska samordna exporten. För närvarande är satsningarna på export för små både i euro och i fråga om åtgärder. Vi kräver resurser för exportinsatser enligt regeringsprogrammet och också att exportverksamheten omorganiseras och effektiviseras. Endast på detta sätt är det möjligt att få in det eftersträlvade mervärdet i hela livsmedelskedjan i Finland. Utöver en bättre samordning inom landet måste vårt lands ambassader och konsulat utomlands anlitas för exportverksamhet, så som man framgångsrikt har gjort i till exempel Irland och Danmark.

Skogsbruk och torv

Vi uttrycker vår oro över skogsägarnas egendomsskydd och rättssäkerhet. Vi godtar inte grått skydd där man avtalar om skyddsförpliktelserna utan att involvera skogsägaren och dessutom utan ersättning. Vi måste se till att värdefulla naturobjekt och livsmiljöer skyddas. Skyddet ska dock i första hand grunda sig på frivillighet och alltid på fullständig ersättning till markägaren. Centern anser att en minskning av finansieringen av de frivilliga och omtyckta programmen Metso och Helmi samtidigt kan äventyra acceptabiliteten för ett hållbart skogsbruk. Därför är vi beredda att öka resurserna för programmen Metso och Helmi för frivilligt naturskydd.

Vi vill stärka de privata skogsägarnas ställning och det inhemska ägandet. Till skillnad från regeringen är vi beredda att höja skogsavdraget redan från ingången av nästa år till 75 procent. Förklaringen att de beredningsansvariga inte har tid för det här är inte trovärdig, eftersom det bara är fråga om att ändra en enda siffra i paragrafen. Skogsavdraget skulle betala sig självt genom att öka aktiviteten inom skogssektorn.

Vi befarar att ägandet av våra skogar kommer att falla i händerna på fonderna och utländska investerare. Detta innebär redan nu på årsnivå en förlust av skatteinkomster på miljoner euro. Vi vill snabbt rätta till skattereglerna för placeringsfonder till den kravnivå som anges i EU-rätten. Det privata markägandet bör stärkas genom att lagstiftningen utvecklas till exempel efter modell av Sveriges jordförvärvslag. Då blir det möjligt att förhindra utländska investerares markköp.

Centern anser att regeringens strategi att slopa torvproduktionen helt och hållet är fel beslut med tanke på försörjningsberedskapen. Nedläggningen av torvförbrukningen å ena sidan och nedläggning av importflis å andra sidan har skapat kaos på virkesmarknaden och rentav bidragit till att

Utlåtande JsUU 19/2024 rd
Avvikande mening 2

stockar hamnat i värme pannor. Tillgången på växt- och strötorv måste tryggas också under de kommande åren. Det finns för närvarande inget ersättande material med motsvarande egenskaper.

Fiske och viltvård

Vi anser att stamvårdande jakt på storvilt bör möjliggöras på nytt. På grund av högsta domstolens tolkning av lagen är stamvårdande jakt i praktiken omöjliggjord. För att stamvårdande jakt ska vara tillåten krävs det därför att den nationella lagstiftningen ses över. Regeringens långsamma lagberedning är en besvikelse. Om jord- och skogsbruksminister Essayah inte är beredd att lägga fram ett förslag för behandling i riksdagen, vädjar vi till jord- och skogsbruksutskottet att behandla vår lagmotion om revidering av jaktlagen enligt svensk modell. Ersättningarna för rovdjursskador ökar och ersättningsbeloppet närmar sig redan den övre gränsen för den betalningsfullmakt som EU beviljar. Om stamvårdande jakt möjliggörs minskar avsevärt kostnaderna för statsfinanserna i och med att ersättningarna för skadegörelse och behovet av olika vargprojekt minskar.

Avvikande mening

Vi föreslår

att finansutskottet beaktar det som sägs ovan.

Helsingfors 25.10.2024

Anne Kalmari cent
Eerikki Viljanen cent

Utlåtande JsUU 19/2024 rd Avvikande mening 3

Avvikande mening 3

Motivering

Vänsterförbundet kan inte instämma i jord- och skogsbruksutskottets ståndpunkt.

Jord- och skogsbruksministeriets förvaltningsområde har en nyckelroll när det gäller att stoppa förlusten av biologisk mångfald och klimatkrisen. Detta bör återspeglas mycket mer i finansieringen av miljöåtgärder. För närvarande saknas de tilläggsåtgärder i budgeten som behövs för att genomföra en rättvis grön omställning. Tvärtom föreslås det i budgeten ytterligare nedskärningar i de anslag som är centrala med tanke på klimatet och miljön.

En stor brist i budgetpropositionen kan i fråga om jord- och skogsbruksministeriets förvaltningsområde föreslås vara att förlusten av biologisk mångfald inte har identifierats som en förändringsfaktor i omvärlden. Att förlusten av biologisk mångfald inte beaktas syns också i finansieringen av förvaltningsområdet. I de samhälleliga konsekvensbedömningarna under huvudtitel 30 (JSM) har man inte beaktat målen för att minska utsläppen inom markanvändningssektorn och jordbruket och åtgärderna för att stärka kolsänkorna, trots att detta har gjorts inom flera andra ministeriers förvaltningsområden. Detta är inte ansvarsfullt med tanke på en budgetplanering som på allvar väger in de klimatmål som är bindande för Finland.

Markanvändningssektorn

En snabb ökning av markanvändningssektorns nettosänka är den mest akuta klimatpolitiska utmaningen för Finland vid sidan av påskyndandet av utsläppsminskningarna inom ansvarsfördelningssektorn. Hittills har regeringen helt försummat klimatåtgärderna inom markanvändningssektorn. Regeringen bör återinföra anslagen för klimatåtgärder på torvmarker och till huvudtitel 30 foga ett nytt moment med vilket stöd till våtmarksodling finansieras. Våtmarksodling är en åtgärd som konstaterats vara mycket kostnadseffektiv och ha betydande effekter. Också stödet för beskogning av impedimentmark bör återinföras som ett effektivt sätt att stärka kolsänkan.

I budgetpropositionen bör anslagen omfördelas från tryggande av hållbar virkesproduktion till främjande av vården av skogsnaturen. Största delen av anslaget för tryggande av en hållbar virkesproduktion riktas till åtgärder som är skadliga för miljön. Genom anslaget befästs ett skogsbruk som fokuserar på produktion av massaved och som i allt väsentligt bygger på periodisk skogsodling och vars inverkan på den finländska skogsnaturen är förödande. Periodisk skogsodling som leder till kalhuggning förstör skogen som livsmiljö och kräver omfattande markbearbetning när man vill plantera ny skog. Detta är inte förenligt med förbättringen av kolsänkan. Anslagen bör riktas till genuina naturvårdsåtgärder som tryggar skogarnas biologiska mångfald och skyddar enskilda skogar.

I nästa års budget kommer regeringen återigen att skära i anslagen för Finlands skogscentral, vilket i praktiken innebär mindre resurser för naturvård. Skogscentralen ansvarar för en del av genomförandet av programmet Metso. Det behövs ytterligare miljöåtgärder i ekonomiskogar och det är viktigt att kunna genomföra, ge råd och övervaka dem på ett mer heltäckande sätt. Nedskär-

Utlåtande JsUU 19/2024 rd

Avvikande mening 3

ningarna i skogscentralens verksamhet främjar inte detta. Samtidigt sänker regeringen det preliminära resultatmål för skogscentralens verksamhet som gäller bevarandet av skogarnas biologiska mångfald, trots att det snarare är motiverat att höja det.

Forststyrelsens intäktsföringsmål på 125 miljoner euro bör sänkas för att man ska kunna försäkra sig om att avverkningsvolymerna i statens skogar inte ökar. Vid sidan av att trädbeståndets tillväxt avtar är en alltför stor avverkning en huvudorsak till att vår kolsänka kollapsat. Den ökade avverkningen utgör ett hot inte bara mot kolsänkan utan också mot den biologiska mångfalden. För närvarande är rentav tre fjärdedelar av Finlands skogsmiljötyper hotade. Regeringen måste utarbeta skyddskriterier för gamla skogar för att kunna skydda alla värdefulla skogar i enlighet med vetenskapliga forskningsrön och i linje med våra mål enligt EU:s strategi för biologisk mångfald.

Klimatplanen för markanvändningssektorn (MISU) bör uppdateras under denna regeringsperiod och tillräcklig finansiering för genomförandet av planen bör allokeras för att målen i planen ska nås. Utgifterna för tilläggsanslag för miljöskydd och naturvård kan täckas exempelvis genom att en avgift införs för ändring av markanvändningen, förbränning av biomassa beskattas och de miljöskadliga stöden minskas.

Fiskeri

Finansieringen av vattenvården minskas både inom miljöministeriets och JSM:s förvaltningsområde. Vattendragens status i Finland är svag. Av livsmiljötyperna i Östersjön är 24 procent hotade, av livsmiljötyperna vid Östersjöns kust är 58 procent hotade och av livsmiljötyperna i insjöar och stränder är en fjärdedel hotade. Utvecklingen av fiskbestånden i Östersjön har under de senaste åren varit särskilt svag, delvis av oidentifierade orsaker. En förbättring av vandringsfiskbeståndens tillstånd kräver betydande öknings i finansieringen av programmet Nousu, och de nedskärningar som föreslås i nästa års budget bör återtå.

Matproduktion

Stödet till ekologisk produktion är inte tillräckligt trots att också tillståndet i vattendragen och naturen kan förbättras på ett hållbart sätt om man uttryckligen minskar utsläppen av gödselmedel och bekämpningsmedel. Genom att skapa bättre incitament för ekologisk produktion kan man också minska importberoendet och på så sätt stärka försörjningsberedskapen. Det är också möjligt att på ett mer övergripande sätt styra om stöden till jordbruket inom förvaltningen så att man i högre grad än tidigare uppmuntrar till verksamhet som förbättrar miljöns tillstånd.

FoUI-finansieringen bör återspegla det brådskande behovet av att minska utsläppen från livsmedelsproduktionen. Värdekedjan inom det växtbaserade jordbruket och livsmedelsproduktionen behöver investeringar på uppskattningsvis ungefär 200 miljoner euro fram till 2030, det vill säga årliga satsningar med cirka 34 miljoner euro. Att övergå till växtbaserad kost är ett av de effektivaste sätten att stävja utsläppen och den globala avskogningen. Dessutom stärker odlingen av vegetabiliska proteiner i Finland försörjningsberedskapen i vårt livsmedelssystem och förbättrar livsmedelstryggheten. För att den växtbaserade matens potential ska kunna utnyttjas fullt ut måste den här sektorn som genomgår en betydande omställning stödjas.

Utlåtande JsUU 19/2024 rd
Avvikande mening 3

Avslutningsvis

Omställningsstöden till torvproducenter bör förlängas och ett avvecklingsprogram för pälsdjursuppfödningen bör utarbetas så att pälsfarmarna kan övergå till nya näringar. Pälsdjursuppfödningen har nått vägs ände. Acceptansen i samhället har rasat, samtidigt som pälsdjursuppfödningen varje år lider av allt större lönsamhetssvårigheter. Det är inte rätt för djuren, pälsfarmarna och skattebetalarna att denna döende bransch hålls vid liv på konstgjord väg. Med hjälp av systemet med avträdelsestöd kan gårdarna tillförsäkras en rättvis omställning till ekonomiskt lönsamma och framtidssäkra näringar, på ett kontrollerat sätt.

Avvikande mening

Jag föreslår

att riksdagen till motiveringen till kapitel 30.64 fogar ett omnämnande av att Forststyrelsens intäktsföringsmål måste omprövas med beaktande av en hållbar användning av skogarna,

att riksdagen tar in ett nytt moment under huvudtitel 30 och ökar momentet med 30 000 000 euro för finansiering av våtmarksodling,

att riksdagen minskar moment 30.40.44 med 10 000 000 euro från stöden till periodisk skogsodling,

att riksdagen ökar moment 30.40.45 med 10 000 000 euro för stöd för naturvård i ekonomiskogar,

att riksdagen ökar moment 32.20.40 med 34 000 000 euro för ett investeringsprogram för växtbaserad mat,

att riksdagen inför ett nytt undermoment till moment 32.30 och ökar anslagen med 20 000 000 euro för avträdelsebidrag till aktörer inom pälsbranschen,

att riksdagen ökar moment 35.10.21 med 200 000 000 euro för naturvård,

och att finansutskottet beaktar det som sägs ovan.

Helsingfors 25.10.2024

Veronika Honkasalo vänst